

Hamvas Béla életműve ellenáll a kategorizálásnak. Az Anthologia Humana megjelenése kapcsán frappáns önminterjúban fejezi ki sehova nem tartozását: „Hamvas Béla, a szerkesztő, a magyar irodalom különös alakja. Irodalom? Mindjárt itt baj

128 Tárnok Attila

HAMVAS BÉLA, AZ EMBER

van. A szépírók inkább tudósoknak tartják, a tudósok azonban szépírónak. Az esszéisták filozófusnak mondják, a filozófusok esszéistának, a művészek inkább gondolközőnek, a gondolkozók inkább művésznek.” (Idézi Darabos Pál: Hamvas Béla: Egy életmű fiziognomiája, III. kötet, p. 92.) Hamvas elvi, egyéniségbeli, hitvallásbeli különállása már életében, de halála után is elveti az intézményesülés lehetőségét, mert egyénisége nem sorolható iskolákhoz, áramlatokhoz, nemzedékével sem azonosítható, csupán a személyesség hitelesíti.

Igen ám, de hol rejtőzik Hamvas Béla, az ember? A válasz látszólag magától kínálkozik: nyilván naplókban, jegyzetekben, levelekben mutatkozik meg a szerző saját személye, egy beszélő vagy narrátori hang közbeiktatása nélkül. Éppen ezért meglepő, hogy a személyesség hiányzik a Naplókból. Öncenzúra vagy bizonyos szerkesztői elvek szűrték meg a hátrahagyott szövegeket? Hamvas az intimitásig személyes megnyilvánulásait csupán levelei olvasóira korlátozta volna?

Darabos Pál, mindezidáig egyedül álló, bár Kemény Katalin szerint érvényesnek nem tekinthető, Hamvas-monográfiáját három kötetben adta közre a Hankiss Ágnes vezette Hamvas Intézet. A Hamvas-összkiadás keretében megjelent Napló (válogatta és szerkesztette: Dúl Antal) azonban a Darabos által részletezett életműből mindössze a harmadik kötetben tárgyalt időszakra, a II. világháború utáni évekre terjed ki. Felmerül a kérdés: milyen személyes, eddig napvilágot nem látott szövegek előzték meg a szemelvényeket időrendi sorrendben közreadó Naplókat, amiben az 1945 előtti évek mindössze három oldalt kaptak? Hiszen a Naplókból, jelenlegi formájában, csupán Hamvas utolsó húsz évről kapunk értesülést, holott az 1897-ben született szerző 1945-ben már majdnem ötven éves és nyilvánvalóan az 1945 előtti gondolati fejlődése ugyanúgy érdekelheti a felé forduló olvasót, mint az utolsó húsz év.

Az életműkiadásban megjelent napló köteteit forgatva, már az olvasás megkezdése előtt szembe tűnik még egy furcsaság. A borítón (Naplók) megadott címmel a címoldal nem egyezik meg. Itt a Naplók és jegyzetek cím szerepel. A különbség igazán az olvasás aktusa során nyer jelentőséget, hisz az első néhány oldal kivételével, ahol Hamvas a háború borzalmairól és a Budapest ostroma idején megélt rettegésről ír, valamint a csupán elszórtan és

nagyon ritkán felmerülő személyes hang – például az életút mélypontjaira visszatekintő oldalak (I. kötet, pp. 258-260) vagy az időről időre felbukkanó, álmokat leíró részek – kivételével a Naplók nagyobb része nem is napló, hanem szórt feljegyzések gyakran stilizálatlan, töredékes, rendszert nélkülöző tömege. (Ha csak az időrendi besorolást nem tekintjük rendszernek, bár ezek a jegyzetek, ebben a formában semmiképp sem minősülnek rendezettnek.)

A naplót műfajilag éppen az különböztetné meg a jegyzetektől, hogy a szerző saját belső világát igyekszik megvilágítani, mintegy a saját maga számára is. Ez a mozzanat olyan szerzőknél, akik nem pusztán magán vagy családi okokból ragadnak tollat, hanem írásaik, akár csak haláluk után, nyomtatásban történő megjelenésére számíthatnak, mert az írás pillanatában már publikációs múlttal rendelkeznek, szükségyszerűen kivált egy bizonyos fajta igényességet, üzembe helyez egy szűrőt, amin keresztül belső világát a szerző átrostálja. Ezzel szemben a jegyzetek időleges feljegyzések, amelyeket a szerző csupán azért készít, hogy valamit el ne felejtessen, hogy későbbi művek megírására felkészüljön, a fejében kavargó gondolatokból valamiféle kezdetleges vázat teremtsen, de amely jegyzetpapírokat felhasználásuk után gyakran megsemmisít. Hamvas Béla, pedantériájából kifolyólag, még az ilyen jellegű feljegyzéseket is füzetekbe vagy azonos méretű és minőségű papírlapokra rögzíthette, talán ennek a ténynek és a hagyatékot gondozó Dúl Antal lelkiismeretes munkájának köszönhető, hogy a Naplók, érzésem szerint, néhol szinte vágatlanul adják közre Hamvas jegyzeteit.

Ez, a szerzőt amúgy méltán megillető tiszteletből fakadó, akkuratús szövegvédelem okozhatja talán, hogy a 'naplóbejegyzések' nemcsak fragmentáltak és többnyire személytelenek, de igen gyakran logikailag sem követhetőek. Hisz mit kezdhet még a Hamvast jól ismerő olvasó is az ilyen felsorolásokkal: „Joyce. Oroszok. Kína.” (I. kötet, p. 43), vagy: „Szocialisták. Az állam ananké. Szükség, adottság. Forma. A forma nem számolható fel. A formákat meg kell formálni.” (I., p. 143.) Hamvas katalogizált gondolatfoslányaiban gyakran nehézkes, sokszor pedig lehetetlen rendet teremteni, megtalálni az asszociációs szál mozgatórugóit. A kötetek szövegeit olvasva nyilvánvalónak tetszik, hogy Hamvas a jegyzeteket nem szánta közlésre, illetve ha módja nyílt volna rá, erősen szerkesztve, átírva, letisztázva adta volna őket közre. Ezt a megállapítást illusztrálja a következő bejegyzés: „Az emlékeket gyűjtő ember, aki így őrzi meg idejét, életét, katalogizálva, nem ér rá mással foglalkozni, mint önmagával. Gyűjtés. De inkább az értelme. Poshadt és füledt magány. Az aszkézis és önmegváltás értelmetlensége. Ezzel szemben az emberi zártságba való betörés, és ennek felbontása, és az Egyház

alapjainak (feltételének) megteremtése. Ezért a kommunizmus igazabb, mint a múlt volt” – írja 1950 nyarán (Naplók I. kötet, p. 249.). Ebben a formában, a kontextusból kiragadva, t.i. hogy a Karnevál című regény egyik karakterének megformálásához készült segédjegyzetről van szó, Hamvas min-
130 den bizonytalanságot elutasítaná vagy revideálná a fenti kijelentést.

A Naplókkal éppen az a baj, hogy bőséges jegyzetapparátus vagy egy részletes kísérőtanulmány nélkül kiszolgáltatja a szerzőt az utókor értelmezési kedvének. Ugyanakkor Hamvas életműve, az összkiadás, egyébként helyes, gyakorlata, maga az esszé mint műfaj, taszítja magától a jegyzetapparátust, a nehézkes, tanulmányokhoz illő dokumentációt, és az életműkiadás egyik fő erénye, hogy jegyzet-hiányos, azaz esszékhez méltóan aluldokumentált. Hamvas szellemi hagyatékától már a két napló-kötetben szereplő (összesen majdnem 200) lábjegyzet is elüt, pedig ezek csak az elkerülhetetlenül szükséges, legszűkebb körre korlátozzák a hivatkozást.

Mínt hogy a jegyzet vagy munkavázlat műfajával ellentétben a napló a személyesség talaján áll, feltehetjük a kérdést, hol maradnak a Naplókban a magánéleti bejegyzések? Hisz a két kötetben alig történik utalás olyan jelentős eseményekre, amelyek a szerző életét gyökeresen megváltoztatták vagy befolyásolták. A háború után, 1948 őszén Hamvast felmentették a Fővárosi Könyvtárban akkor már húsz éve végzett könyvtárosi munka alól, és 50 éves kora ellenére kényszernyugdíjazták. Ugyanebben az évben elhunyt édesapja. A Napló egyik mozzanatot sem említi. Egyetlen szó sem hangzik el a Naplókban az 1956-os forradalomról, ahogy említés nélkül marad az a tény is, hogy a forradalom leverése után Szabó Lajos, Hamvas legszűkebb baráti és alkotói köréből disszidált.

A könyvtárosi állásából történt felmentését követően szentendrei alkotói magányban aktívan eltöltött három ‘nyugdíjas’ év után, mivel az éhkoppra sem elegendő havi 228 forint nyugdíj létfenntartását még úgy sem fedezte, hogy a lakhatásért – vendégként – nem fizet, Hamvas elhatározza, hogy újra elhelyezkedik dolgozni. Életének ezután következő 13 esztendejét elszigeteltségben, az Erőműberuházó Vállalat alkalmazottjaként, raktárosi és adminisztratív minőségben, különböző vidéki építkezéseken tölti, előbb Inotán, majd Tiszapalkonyán és végül a Komárom megyei Bokodon. Mindezekről a részletekről a Napló hallgat, pedig sorsának alakulása Hamvast egyáltalán nem hagyhatta hidegen.

Hasonlóképpen homályban marad két teljes év: 1960 novembere és 1962 decembere között a Naplókban egyetlen bejegyzés sem kerül rögzítésre. Mi történt ebben a két évben?

Vagy vegyünk egy másik példát, Hamvas életének egy másik jelentős mozzanatát. 1945-ben, Budapest ostroma során óbudai lakását bombatalálat érte, könyvei, és ami a nagyobb csapás, éveken át rendezgetett jegyzetei,

előtanulmányai mind odavesztek. Miképpen jelenik meg ez a tragikus esemény a Naplókban és egy másik – közlésre szánt – írásban, az Apokalyptikus monológban?

Az ostrom napjaiban a naplóbejegyzések mindegyike egy-egy imádság. A végsőig elkeseredett, „rongyokba öltözött” ember fohász, aki éhségrohamaival közt az éhenhalástól retteg: „Ami földi, terhemre van. Végtelenül terhemre. Semmi sem kínoz jobban és nem aláz meg jobban, mint testi szükségletem: a meleg szoba, a ruha, az étel, főként az étel, az éhség. Nehéz rabság. A test rabjának lenni. De úgy látszik, még nincs itt az idő, hogy ez alól felszabadulhassak. Még nem vagyok rá érett és méltó. Talán sohasem is leszek, és nehéz halálom lesz, mert nehezen szabadulok meg a testi szükségletektől, s így magától a testi léttől is.” (Naplók I. kötet, p. 17.) Az őt ért veszteségen így kesereg: „Segíts meg, édes Jézusom. Elpusztult házamat, összehordott javaimat sajnálom még. Szívem sír, ha arra gondolok, mi veszett el a kis Remetehegy-i úti lakásban. De a félelem volt, ami összehordta és görcsösen tartotta. A görcsnek fel kell oldódnia. Megengeded nekem, hogy a Te világosságod fényében meglássam sorsom legnehezebb kérdését. Köszönöm Neked, Uram, köszönöm.” (p. 22.) De már ezekben a napokban megvonja az önmarcangoló végkövetkeztetést. Március 5-én ezt jegyzi fel: „A tél részben visszatért. Hideg szél napok óta, ma reggel hó és északnyugati szél. Jeges szobában. Istenem! Meleg kuckó! Meleg szobában aludni! Otthon! Csend! Saját életrend! Már többször gondoltam rá: a rajtunk (Katón és rajtam) beteljesedő apokalyptikus ítélet egyik metafizikai oka az volt, hogy meg nem engedett módon izoláltan éltünk a többi embertől és közösségtől, és egész életrendünk majdnem kevélyen a többi ember tudatos negligálásán, de mindenesetre a közösségen való túlemelkedésen nyugodott. Most számon kérték tőlünk a 'magunknak' élt napokat, és bele kellett keveredni abba, ami közösség.” (p. 20.)

Az 1947-ben befejezett Apokalyptikus monológ így összegzi a veszteséget: „A körülmények most önmaguktól leegyszerűsödtek. Nem kellett azokat mesterségesen harmonizálni. Egyszerűek lettek, mint a szent vagy a bolond élete, aki a koldulást választja. Minden földi javamat elvesztettem és olyan sokat, hogy pótlására gondolni sem lehetett. Lemondtam. E sannyasin-exisztencia végre teljes levegőhöz juttatott.” (Silentium, pp. 102-103.) A naplóbejegyzések és az esszé stílusa között látszólag nincs különbség. Mégis, míg a visszatekintő, összegző esszé kifelé, egy elképzelt olvasóközönség számára fogalmaz, a napló sorainak közvetlen megszólítottja az ostrom napjaiban Isten és minden bejegyzés – könyörgés. Ennek megfelelően invokációval indul és Ámennel zárul. A sors kegyetlen fintora, hogy az

Apokalyptikus monológ csak posztumusz kiadásban, negyven évvel később jelent meg a Vigilia kiadónál, és hogy Hamvas 1948 után haláláig, élete utolsó húsz évében már semmit nem közölhetett nyomtatásban, pedig a kényszermunka mellett is, hajnalonta és esténként rendkívüli aktív-
132 tással dolgozott életművén.

A szentendrei, kényszernyugdíjazása utáni, önként vállalt alkotói magányhoz képest, ahol Budapestről szinte mindennapos rendszerességgel keresték fel a barátok, ismerősök, az erőműépítés helyszíneiről panaszkodó leveleket ír. 1951-ben egyik levelében például a következőket tartja fontosnak megüzenni: „lég sokat forgolódtam életemben, de még sehol sem voltam, ahol mindjárt az első napokban ne találtam volna barátot. Úgy látszik, igényeim nőttek meg, vagy ez az életrend itt tényleg olyan, amilyennek látszik, és minden emberit eltüntet. [...] Ezen kívül még szigorú inkognitóban kell élnem. Semmit abból, amit látok és gondolok, nem szabad elárulni. Elég nehéz. Mert, ami itt történik, ténylegesen apokalyptikus. Nem a sok ezer ember, a munkás-gyerekek, a leány-munkások, a zaj, a tizenkét óra munka, a rádió hangszórók reggel 7-től este 10-ig, a feliratok, a por, ezenfelül van valami félelmetes: minden esetben az alacsonyabbnak van érvénye és hatalma. Ez az, amit meg kell tanulni elviselni” – írja a levélben, majd hozzáteszi: „Különös, hogy nem szenvedek. Inkább szomorú vagyok, és tökéletesen nem tudom, ebből mi lesz, és mi lehet. Lehet, hogy ez a sok ezer ember itt mind a kárhozatba rohan ilyen nagy zajjal. Feltűnő, hogy nincs humor, ami még a legveszettebb harctéri helyzetben is megvolt. Érzik, hogy reménytelen? Nem tudom.” (Idézi Darabos Pál: Hamvas Béla: Egy életmű fiziognómiája, III. kötet, p. 103.) A tény, hogy ilyen és hasonló részletek a levelezés lapjaira szorultak, nyilván azt jelenti, hogy Hamvas a napló közeget más jellegű megnyilatkozásokra szánta. Könnyen lehet, hogy a Naplók egyáltalán nem publikus írások, hanem csupán a szerző saját maga számára fenntartott jegyzetfüzetek vázlatos és rendezetlen gondolatainak morzsalékai, és ilyen értelemben nem a nagyközönségnek szólnak. Azonban aki Hamvast szereti, általában a rajongásig szereti őt. A szerző jobb megismerésében, és csak ennyiben, segíthet a Darabos-életrajz vagy a Naplókhoz hasonló társszövegek.

Az életmű-kiadás részeként a Naplókat követően Hamvas levelezése is megjelent nyomtatásban. Ha a naplók tekintetében feltételeztük, hogy a kiadói-szerkesztői, a szerzőt megillető tisztelet szinte betűhív szöveghűséget tükröz, a levelek vonatkozásában ugyanígy feltételezhetjük a nagyvonalú válogatást, szövegszerkesztést, tömörítést, szűkítést, hiszen valósággal lehetetlennek tűnik, hogy az állandó önkifejezési kényszerben alkotó Hamvas egész élete során mindössze egy kis kötetnyi levelet írt volna. Ilyen értelemben a levelezés közreadása korai vagy elhamarkodott, de semmiképp nem 'teljes'. Gondos rendszerezéssel külön kötetbe sorolható lett volna a

hivatalos levelezés, a kiadókkal, folyóiratokkal történt egyeztetések, és a családi, baráti személyes levelezés. Esetünkben, tudniillik, ha Hamvas Bélát, az embert keressük, nyilván ez utóbbi típusú levelek segíthetnének érdemben felismerni a szerző mögött a személyt. Ám sajnálatos módon a nyilvánosságra hozott levelezés ugyanúgy keveset ad hozzá a személyiségképhez, mint a naplók. 133

Ahogy az esszé esetében a jegyzetapparátus lenne zavaró, tehát, nagyon helyesen, az életmű-kiadás a minimumra szorítja a dokumentációt, ezzel szöges ellentétben, a levelek értelmező olvasása során részletező lábjegyzetekre lett volna szükség, hogy a levelek kontextusát megértsük. A közreadott levelezés azonban teljes mértékben nélkülöz mindenféle szerkesztői kommentárt. Se bevezető, se utószó, se jegyzetek nem segítik a megértést. Pedig gyakran felmerülhetnek bennünk kérdések az olvasás során. Ki lehet Páva Erzsébet, Szabó Irma, Pál Antal vagy Molnár Antal? Milyen kapcsolat fűzte őket Hamvashoz? Miért ír Hamvas angolul, tegyük hozzá hibás és elég suta angolsággal, levelet Páva Erzsébetnek? Erről sem kapunk felvilágosítást lábjegyzet formájában.

Hamvas ironikus humora például épp egy Páva Erzsébetnek írt levélben mutatkozik meg. Itt a szerző arról panaszkodik, hogy felesége, Kemény Katalin számára ő, sajnos, nem megfelelő férj. „Neki nem ilyen férj kellett volna, mondja. De – válaszolom én – adott körülmények között nincs jobb. Mire ő belátja, sóhajt, és arra gondol, hogy ez milyen kevés.” Írja ezt Hamvas 1954-ben, vészterhes időkben, valószínűsíthetően Tiszapalkonyáról, ahol feleségétől elszakítottan élt mint raktáros, a könyvtárból történt elbocsátását követően megélhetési kényszerből vállalt kényelmetlen munkakört betöltve.

Összességében a személyiség a levelekben ugyanúgy nem fedezhető fel direkt módon, ahogy a naplókban és jegyzetekben sem. Lehetséges, hogy Hamvas Bélát, az embert nem is kell tovább keresnünk, hisz jelen van minden személyes hangvételű esszéjében, ahol a beszélő implikál egy fiktív narrátort, és az ilyen megszólalásoknál értékesebben nem is lehet megszólaltatni a szerzőt mint embert, mert ezek a megnyilvánulások őszinték, személyesek és még ha nem is pontos, hű vetületei a mindennapi életnek, de kvázi indirekt párbeszédként, amikor társalgás során egy-egy jelenetet úgy mesélünk el, hogy a párbeszédet, mintegy rögtönözzük, megjelenítjük, mert ezzel szeretnénk érzékeltetni, hogy milyen szellemben, hangulatban folyt az esemény, melyet elbeszélünk, Hamvas ugyanígy, az esszéjében megjelenített ideál-önarcképbe rejti legtapinthatóbban saját belső lelkének világát.

Az implikált, felvett elbeszélői hangra jó példák a Magyar Hüperion fiktív-irodalmi levelei. Ezek a valójában esszéisztikus írások csak a címükben utalnak levelezésre, nem konkrét címzettnek íródtak. „Életem utolsó tíz

esztendejét a tenger mellett szerettem volna eltölteni. És most itt vagyok. Fiatal koromban is így volt.” (Első levél) „Életemet most már teljesen megtudtam nemesíteni. Szememet napkeltekor nyitom ki. A domb mögül kiemelkedő nap éppen ágyamra süt. A tornácra megyek és hallom a fácánkakasok rikoltozását a bokrok mögött, mátyásmadarak és rigók szállnak az erdő fölött. Lent a kútnál mosakszom és néhány harapás után fát vágok. A szamárt ott legel a ház mögött, meg se kötöm, úgyse megy el.” (Ötödik levél) „Semmiben sem szenvedek hiányt. Megfőzöm a magam ételét, takarékosan bánok azzal, amire szükségem van. Elég korán megtanultam mindenféle házimunkát. A tornác előtt a lépcsőn ülök, zöldséget és krumplit hámozok. Szobámat ki tudom takarítani. Mikor fehéreneműm fogytán van, a katlant a tűzhelyre teszem, a jól beáztatott ruhát kifőzöm és kimosom. A nap rám süt, szakad rólam az izzadság. [...] Ha főzök, takarítok, mosok, félig munka, félig szertartás. [...] Szobám csinos, mint egy fiatal nőé. Nem tűröm a port, de az itt, a fák között alig is van, csak télen a fűtéstől. És a nap ragyogja be minden élettevékenységemet.” (Nyolcadik levél) Hamvas 1936-ban fogalmazza meg e sorokat, amikor se a tenger, se a megjelenített sztoikus magány, se az időskor nem játszik szerepet a mindennapjaiban.

Sokkal keserűbb az immár valóban életvégi valós körülmények között született összegzés: „Ez az élet így nem sikerült, de éppen ebben van hallatlan értéke. Vesztettem, de nem törődöm vele, így jó. Csupa romcs vagyok, csupa rom, hát vagyok. Butaság, még mindig magammal törődöm,” írja egy levélben 1967-ben, a halála előtti évben. (Levelek, p. 441.) Majd 1968-ban: „Sokszor anyám és apám esetében arra gondoltam, mi az, ami még életben tartja őket. Most tudom. Még nem telt be szenvedésük mértéke. Talán az én esetem is az.” (p. 448.) Ez utóbbi levelet már a kórház folyosóján vetette papírra, de hogy Hamvas Bélát, az embert e sorok vagy a Magyar Hüperinonban, a Babérligetkönyvben, a Patmoszban és számtalan egyéb személyes hangú esszéiben vagy épp a Karnevál karaktereinek kavalkádjában megrajzolt, felvett elbeszélői hangok vetítik-e elének hitelesebben, erre a kérdésre az olvasó saját ízlése szerint válaszolhat. A magam töprengései során meggyőződésemmé vált, hogy az irodalmilag stilizált, közlésre szánt, tehát kidolgozott és megmunkált szövegekből sokszor mélyebben megismerhetjük Hamvas Bélát, az embert, mint a naplók, jegyzetek és a levelek direkt megnyilatkozásaiból.

Az egyént, a személyt azonban semmilyen társszöveg nem ragadja meg pontosabban, mint a Hamvas egyik esszéjéből vett önmeghatározás: „Az embernek önmagából művet kell alkotnia, hogy az örökben abban éljen. De a műnek nyitva kell állnia, hogy aki be akar lépni, befogadja. A mű lehet ház, lehet festmény, lehet ország. [...] Az ember élete túlnő önmagán, és tömény kivonatában oly szférában rakódik le, amely az élethez hasonló, mégis

más alakban és erővel az életre visszahat, és az életet a maga képére formálja. Tudjuk, hogy az életnek célja nincs; értelme van. Az értelmet pedig maga az ember helyezi el önmagában azzal, hogy milyen életet tart a maga számára méltónak.” (Patmosz II. kötet, pp. 174-175.)

Folyóiratunk a
NEMZETI KULTURÁLIS ALAPPROGRAM és az EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA
anyagi támogatásával jelenik meg.
Terjeszti a Budapesti, a Nemzeti és a Vidéki HIRKER RT. és alternatív terjesztők

Szerkesztők

JÁSZ ATTILA – Csendes Toll (főszerkesztő)
PAPP MÁTÉ (költészet rovat: mahbija@gmail.com, zene online rovat)
REICHERT GÁBOR (főszerkesztő-helyettes, kritika rovat: reichertgabor87@gmail.com)
SZÉNÁSI ZOLTÁN (próza rovat: szenazol@gmail.com)

Lapterv és műszaki szerkesztés

SELLYEI TAMÁS OTTÓ

Munkatársak

HEGEDŰS GYÖNGYI, KAKUK TAMÁS, MURÁNYI SÁNDOR OLIVÉR,
SOPOTNIK ZOLTÁN, SZILÁGYI MIHÁLY

Online

FEHÉR ENIKŐ, HEROLD RENÁTA, KERTAI CSENGER, MAKÁRY SEBESTYÉN, SZŰCS BALÁZS PÉTER

Tiszteletbeli munkatársak

BARI KÁROLY, BUJI FERENC, CSEKE ÁKOS, DUKAY BARNABÁS, GERLÓCZY GÁBOR,
KRULIK ZOLTÁN, MONOSTORI IMRE, MUZSNAY ÁKOS, TOLNAI OTTÓ, URI ASAF

ÚJ FORRÁS

IRODALMI, MŰVÉSZETI ÉS TÁRSADALMI FOLYÓIRAT
ALAPÍTÓ A KOMÁROM-ESZTERGOM MEGYEI ÖNKORMÁNYZAT
JÓZSEF ATTILA MEGYEI ÉS VÁROSI KÖNYVTÁRA

Megjelenik évente tízszer

Alapítva ezerkilencszázhatvankilencben

Alapító főszerkesztő: PAYER ISTVÁN

Szerkesztőség: 2836 Baj-Szőlőhegy 2722/4

E-mail: jasz.attila@ujforras.hu. Interneten olvasható: www.ujforras.hu

Előfizethető az Új Forrás szerkesztőségi címén. Előfizetési díj egy évre 5000 Ft.

ISSN 0133-5332

Kiadja a József Attila Megyei Könyvtár. A kiadásért felel: Új Forrás Kiadó Nonprofit Kft.

Készült a Sollers Kft. nyomdájában Tatán.